

Norra Kärr

Den 21 januari hölls en paneldebatt på Visingsö om Norra Kärr. Drygt 100 personer satt i salen men debatten kunde också följas via storbildsteve i annan lokal.

I panelen satt:

John Elwing, Rädda Vättern

Claes Hellsten, Gränna Skogsgrupp

Ola Broberg, Naturvårdsavdelningen Länsstyrelsen i Jönköping

Ann-Mari Nilsson, Kommunalråd

Gustav Enander, Miljövårdshandläggare, Länsstyrelsen i Jönköping

Henning Holmström, Tasmot

Visingsörådet hade bjudit in med syfte att lyfta fram frågor om Norra Kärr, att få en bild av vad gruvan innebär samt att åskådliggöra fördelar och risker. Johan Wangström höll i debatten och det var många som ville fråga något och några som ville säga mer än frågor så det blev ingen lätt uppgift. Först fick paneldeltagarna chans att presentera sin ståndpunkt. Nedan kommer ett referat.

Henning Holmström beskrev vad jordartsmetaller används till, främst komponenter i miljöteknik och datorteknik. Därefter kom en kort beskrivning av verksamheten så långt man kommit i planerna idag. Man planerar brytning i ett dagbrott och brytning innebär momenten borra, spränga, krossa och lasta. Malmen lagras sedan i en malmlada. Därefter ska malmen anrikas, men här är man inte riktigt framme med vilken teknik som ska användas eller var denna anrikning ska ske. Restprodukten i form av sand och gråberg ska tas omhand. Sanden läggs i sandmagasin. Gråberget används i byggande av bland annat vägar. Tidsplanen var att sätta igång 2017 vilket kommer att bli senarelagd. Idag finns man i den process där man söker om bearbetningskoncession. Detta innebär att få rättigheterna av staten att bryta under 25 år. Men innan man kan sätta igång så måste en tillståndprocess också göras.

Det är till denna process man måste bestämma hur man ska göra i varje led avseende miljön. Hittills har man mest arbetat med förstudier av olika slag. Kvar för företaget är också att lösa tekniska problem och ekonomiska frågor.

Gustav Enander på länsstyrelsen förklarade processerna inom ramen för lagstiftningen. Två lagar gäller, Gruvlagen och Miljöbalken. Första steget är undersökningskoncession då företag får rätt att leta metall. Detta steg är avklarat. Nästa steg är bearbetningskoncession och det är i detta led man finns nu. Bergsstaten har ansvar för att se om det är ekonomiskt hållbart att starta gruva och länsstyrelsen tillsammans med Bergsstaten ska bedöma om lokaliseringen är OK utifrån om det finns riksintressen. I Norra Kärr finns riksintresse både gällande gruvsdrift och bevarande av bergarterna. I detta steg är det bara gruvan som prövas, inte omgivningen.

Nästa steg blir att bedöma projektet utifrån miljöbalken. Det är då som en miljökonsekvensbeskrivning ska göras. Verksamheten, vilka försiktighetsmått som ska tas, vilken inverkan det har på människor och miljö och om det finns möjlighet till alternativ plats ska beskrivas och bedömas. Detta ska ske i ett samråd med berörda sakägare vilket omfattar alla berörda som markägare och oftast även miljöorganisationer. Sedan är det mark- och miljödomstolen i Växjö som tar beslut om miljöbalkstillstånd.

John Elwing för "Rädda Vättern" klargjorde att de har inget emotgruvdrift om det kan ske med garanti att Vättern som dricksvattentäkt blir bevarad och skyddad för framtida generationer. För att få veta riskerna har man anlitat egna experter. Främst är det läckage till Vättern som anses som stor risk och man tyckte att Tasmets inte ger hela bilden och ibland för folk bakom ljuset. "Rädda Vättern" är orolig för uran och torium ska läcka och tycker inte att man fått tillräckliga bevis för att så inte sker. Risker med läckande dammar är en annan fråga. Man undrade också i vilken mån gruvan skulle störa E4 och hur man kan säga att huspriserna kommer att gå upp i regionen utan att säga att det knappast gör det i gruvans omedelbara närhet. Man betonade också att det är viktigt att det finns säkra fonder för sanering och återställande som finns kvar även om företaget skulle gå i konkurs.

Claes Hellsten i Gränna skogsgrupp betonade de ekosystemtjänster som Vättern står för och betonade vikten av att tänka på hur gruvan långsiktigt kan påverka lokalsamhället. En hållbar utveckling för området måste prioriteras. De tjänster och produkter som produceras i regionen ska inte påverkas negativt av att där finns en gruva. Den nationella nyttan av en gruva måste ställas mot den lokala påverkan. Om företaget kan, bortom allt tvivel, visa att brytning kan ske utan risker för Vätterns vatten kan utformningen diskuteras. Bästa möjliga teknik med minsta möjliga påverkan, med bearbetningsanläggning på betryggande avstånd från Vättern, minskade arealer för sanddammar, kompensationsåtgärder för ekologiska störningar och lokal ekonomi. Dagbrott, lokal/nationell förädling bör också diskuteras.

Därefter inleddes frågestunden med en fråga till publiken om de var oroliga och majoriteten räckte upp handen. Tasmets menade att alla är ju rädda för det okända.

Fråga: Kan samma sak hända i Norra Kärr som i Finland?

Tasmets: Norra Kärr innehåller inte svavel och är geologiskt väldigt annorlunda. Det kan inte hända samma sak som i Finland och det blir inte heller den typen av dammar.

Fråga: Hur ser man på närområdet och hur kommer turistnäringen att påverkas. En förstörd miljö och gruvdrift är inget som stämmer med detta.

Tasmets: Ser ingen konflikt med turismen. Gruvan är isolerad från turiststråken.

Synpunkt: Vi som boende i området har satt oss in mycket och ser att det finns väldigt mycket rykten. Bra information är därför väldigt viktigt. För oss är dock det stora problemet att inte veta. Ska vi få bo kvar eller ska vi flytta och kan vi sälja. Vi lever i ett slags limbo.

Fråga: I en rapport som ni gjort, står om att syra ska användas vid anrikning, och att basånger läcker. Och ändå säger ni att inte samma sak hända i Norra Kärr som i Finland. Och vad händer med uran och torium?

Tasmets: Den preliminära rapporten var ett första steg. Nu har vi kommit längre och därför stämmer inte allt som står i den. Det är stor skillnad i geologi mellan Finland och Norra Kärr. Där har man dammar till något annat än de sanddammar som är tänkta i Norra Kärr. Sanddammarna ska läcka för att minska trycket och det som läcker innehåller inte några högre halter av ämnen av något än vad som redan finns i omgivningen. Koncentrationen av uran och torium är inte högre än i omgivningen och ökar därmed inte koncentrationer i omgivningen.

Fråga: Det regnar mer nu på grund av klimatet och det regnar häftigare. Innebär inte detta större risker för läckage?

Tasmets: Dessa frågor kommer att tas upp i nästa steg i processen med miljöbalkstillståndet.

Länsstyrelsen: Störtregn måste man ta hänsyn till i miljökonsekvensbeskrivningen och därmed behövs större säkerhetsmarginaler vilket länsstyrelsen kommer att kräva.

Fråga: En trovärdighetsfråga är om ni kommer att följa den gruvlag som finns idag eller om ni kommer att gå längre enligt det förslag som finns för en ny lag.

Tasmet: Vi kommer att följa lagen.

Ann-Mari Nilsson: Det är givet att de ska följa lagstiftningen. För kommunen är vattenfrågan viktig och vi måste väga olika intressen mot varandra. Man måste respektera oron som finns men också vara öppen och även se möjligheter. Därför är sådana här diskussioner viktiga.

Fråga: I en rapport skriver ni om att svavelsyra kommer att användas i processen och väldigt stora mängder. Var tar denna vägen sedan?

Tasmet: Svavelsyran används för att kemiskt reagera med metallerna och genom detta får man ut metallen från råvaran. De eventuella rester som blir av syran neutraliseras. Testerna i rapporten stämmer inte längre och de mängder som beskrivs där är orimliga rent ekonomiskt.

Fråga: Hur stor yta kommer allt att uppta och hur mycket transporter blir det?

Tasmet: Malmen är ganska lågvärdig och därmed blir det nästan lika mycket restprodukter som man plockar upp. En brytningsplan finns inte idag, den kommer senare. Själva gruvan motsvarar en halv golfbana och därutöver tillkommer kanske 100 ha för sanddammar och 100 ha för industriområde. Transporterna av sanden kan ske på olika sätt, korta sträckor kan den pumpas men längre gäller lastbil.

Fråga: Är det inte egentligen till länsstyrelsen man ska ställa frågorna. Tasmet är ju ett företag som ska gå med vinst och följer vissa spelregler. Men det är ju länsstyrelsen som avgör vilket riksintresse som är starkast.

Länsstyrelsen: Det är inte vi som beslutar utan det är Bergsstaten. Vi tar fram ett underlag.

Fråga: Gruvlagen är för svag. Kan Tasmet tänka sig att gå längre med hänsyn till miljön?

Tasmet: Alla förslag håller sig inom lagstiftningen men vi kan ha större ambitioner. Vi behöver hjälp med lokalisering av både dammar och vägar och här behöver vi en neutral plattform där vi kan diskutera sådant oavsett ståndpunkt i själva gruvfrågan.

Fråga: Behövs verkligen dessa metaller i framtiden. Är det inte bättre att vi först försöker återanvända de vi har?

Tasmet: I dagsläget är tekniken för dålig för återvinning men annars är det också viktigt.

Det dagliga utsläppet och hur det påverkar Vättern samt långsiktig påverkan på lokalmiljön blev inte diskuterat i samma utsträckning som risken för eventuella katastrofer. Dessa kunde Tasmet lätt avfärda. Det gäller att frågor som påverkarregionen långsiktigt av den dagliga verksamheten, hur man löser transportfrågor och hur man kan återställa mark som använts, tas upp när miljökonsekvensbeskrivningen görs. En ordentlig lista på vad som måste fungera för att gruvdrift ska kunna starta bör komma till. Om man inte kommer fram till att riksintresset för natur och miljö går före riksintresset för gruvdrift.

Det är också svårt att mötas och tala samma språk. Tasmet hade svårt att göra det enkelt i svaren och ville gärna hamna i akademiska och tekniska svar och andra fastnade i det faktum att man inte gör miljöbedömningen först, innan man projekterar. I detta kanske det snarare är vår lagstiftning som inte är logisk.

Rapport så som jag uppfattade det

Agneta